

Bartoněk, Antonín

Za profesorem Janáčkem

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická.
1996, vol. 45, iss. N1, pp. [111]-113

ISBN 80-210-1546-2

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/113937>

Access Date: 05. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZA PROFESOREM JANÁČKEM

Dne 12. února došla svého fyzického naplnění životní pouť profesora Karla Janáčka — nedlouho před jeho nedožitymi 90. narozeninami. Odešel nestor současné české klasické filologie, vynikající učitel, vědec světové proslulosti, významná postava českého vysokoškolského života.

Narodil se v Brně dne 22. září 1906 a zůstal Brnu jako místu svého pobytu věrný po celý život. Zde absolvoval v r. 1924 reálné gymnázium, na zdejší Masarykově universitě dosáhl v r. 1928 nejprve doktorátu filosofie z oborů srovnávacího jazykozpytu a klasické filologie a poté vykonal v letech 1930/31 státní zkoušky z latinského a starořeckého jazyka.

Nejvíce ho na filosofické fakultě MU ovlivnili klasičtí filologové František Novotný a Karel Svoboda, jazykovědci Oldřich Hujer a Václav Vondrák, jakož i bohemista Stanislav Souček.

Poté až do roku 1946 působil K. Janáček jako středoškolský profesor latiny a staré řečtiny na gymnáziích — především na III. státním reálném gymnáziu v Brně na Kaunicevě ulici a jeho žáci na něho vzpomínají dodnes jako na učitele náročného, ale didakticky vynalézavého, nanejvýš spravedlivého, majícího hluboký smysl pro problémy mladých lidí. Současně byl již v 30. letech lektorem staré řečtiny na brněnské universitě.

Již od konce vysokoškolských studií věnoval K. Janáček soustavnou pozornost i řešení vědeckých problémů a výsledky své vědecké činnosti pravidelně publikoval. Jeho první dvě stati z let 1931/32 se týkaly staročeských evangeliářů, hned třetí pak — věnovaná zprávám o řeckém filosofu Gorgiovi /1932/ — ho však přivedla k autorovi, který se stal jeho životním osudem: k Sextu Empirikovi, jednomu z pramenů informací o starořeckých filosofech. Vedle řečtiny (ovlivněn F. Novotným, napsal K. Janáček ve válečných letech dva články týkající se problematiky pravosti Platónových Listů /1941–43/) zůstávala v Janáčkově zorném poli nadále i latina: v sérii článků vyšlých v Listech filologických uveřejnil v letech 1936–40 rozsáhlou studii Kapitoly o slovesném vidu u Plauta (byla připravena k samostatnému publikování v r. 1941 /rozmetána za heydrichiády/) i kratší stať o vidu u Tacita /1941/. Zvláštní pozornost si z třicátých let zaslouží i jeho stať Co víme dnes o etruštině, rovněž vyšlá v Listech fi-

lologických /1935/ a fundovaně pojednávající o tehdejšímu stavu v luštění etruštiny.

Znovuotevření vysokých škol po druhé světové válce znamenalo pro K. Janáčka další impulsy k vědecké práci. Hned v r. 1945 se habilitoval v Brně pro obor klasické filologie (zahájil zde svou pedagogickou činnost docenta výtečnou přednáškou o starořeckých dialektech) a o rok později i pro obor srovnávacího jazykozpytu. Od r. 1946 působil jako docent na nově otevřené Palackého universitě v Olomouci a v r. 1948 tu byl ustanoven řádným profesorem klasické filologie a srovnávacího jazykozpytu. Zde pak působil po celá 50. léta (byl i děkanem filosofické fakulty PU) a teprve po zrušení oboru latinistiky a grecistiky v Olomouci přešel v r. 1958 /definitivě v r. 1961/ jako řádný profesor klasické filologie na filosofickou fakultu Karlovy university v Praze. Zde působil až do svého penzionování v r. 1976 (a až do r. 1984 byl předsedou Jednoty klasických filologů v Praze). Současně však byl činný téměř po celá 70. léta i jako externí profesor na své někdejší mateřské Masarykově universitě v Brně.

I v prvních letech po skončení 2. světové války se Janáčekův vědecký zájem dělil do několika směrů. Vrátil se ještě krátce k staročeským evangeliářům /1948/, zabýval se řeckými, latinskými i baltoslovanskými etymologiemi (srov. zvláště studii o čes. výrazu pěkný, lat. pinguis, řec. πᾶχυς /1958/), inovoval svůj pohled na etruštinu /1953, 1965/, zaujímal stanoviska k významným problémům indoevropéistiky (ie. přízvuk /1957/ a slovesné kategorie /1958/, problémy baltoslovanské jednoty /1958/): jeho hlavní pozornost však stále více patřila starořeckému skeptickému filosofu Sextu Empirikovi.

K. Janáček si dovedl vypracovat originální metodu přístupu k Sextovu dílu, z níž pak vyplývají namnoze zcela nové poznatky o mnohých autorech, s nimiž Sextus polemizuje. První Janáčekovou monografií k Sextovi jsou jeho Prolegomena to Sextus Empiricus, Olomouc 1948. V r. 1952 pak K. Janáček uveřejnil v Mutschmannově teubnerském vydání Sexta Empirika speciální slovník k tomuto autorovi (Sexti Empirici Opera. Rec. H. Mutschmann†, Vol. 3, ed. I. Mau. Indices ad vol. 1–3 adiecit K. Janáček. Leipzig 1954 /Indices 180–404/). Rozšířené vydání těchto indexů vyšlo o deset let později v samostatném, čtvrtém svazku teubnerské edice (Sexti Empirici Opera ... Vol. 4. Indices, collegit K. Janáček. Ed. 2 auctior. Lipsiae 1962). Tato díla přinesla nové, převratné myšlenky do sextovského bádání, a zároveň přispěla velkou měrou — ve všeobecné rovině — k výraznému metodologickému obohacení filologické práce s texty anticických autorů.

Paralelně vycházela z Janáčkova pera již od r. 1946 i celá řada dalších statí (příp. rozsáhlejších recenzí), souvisejících se sextovskou problematikou a publikovaných jak doma, tak v zahraničí (zvl. v časopise Philologus). K. Janáček přitom porůznu přechází i k analýze děl dalších autorů důležitých pro poznání řeckého skepticismu, zvl. Diogena Láertia (1959, 1962, 1968, 1979), Hippolyta (1959, 1964), Ainesidéma (1976, 1977, 1980), Filóna z Alexandrie (1979, 1982). V jiných statích Janáček shrnuje své poznatky, např. ve studii Zur Bilanz

des griechischen Skeptizismus (Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra, Pragae 1968). Z počátku 70. let pak pochází jeho významná monografie *Sextus Empiricus' Sceptical Methods*, Praha 1972, s prohloubenou, metodologicky vy-
tříbenou analýzou Sextova jazyka a s pozoruhodnými závěry o Sextově ideovém vývoji. Tyto práce jsou na jedné straně bilancováním výsledků jeho předešlých výzkumů, ale na straně druhé znamenají zároveň zcela novou kvalitu ve způsobu, jímž se K. Janáček zmocňuje starořecké myšlenkové reality.

Odchod z aktivní učitelské činnosti neznamenal pro K. Janáčka zlom v jeho vědecké činnosti. Stáhl se do svého brněnského domova a věnoval se od konce 70. let zejména intenzívně práci na slovníku k Diogenovi Láertiovi. Po prvotních nesnázích s jeho publikováním se naskytla příležitost k jeho uveřejnění ve Florencii; zde slovník vyšel v r. 1992 pod názvem *Indice delle Vitae dei Filosofi di Diogene Laertio* (Accademia Toscana di Scienze e Lettere „La Colombaria“, Studi 123), Firenze 1992. Pouze své závěrečné dílo již profesor Janáček nestačil užít v definitivní knižní podobě. V posledních letech intenzívně pracoval na novém, rozšířeném vydání svého indexu k Sextu Empirikovi z r. 1962. Rukopis dokončil, dokonce provedl i korektury větší části vytištěného textu, ale kniha sama vyjde až posmrtně, a to v téměř italském nakladatelství, v němž byl uveřejněn index k Diogenovi.

Prof. Karlu Janáčkoví sice Moiry, bohyně osudu, přestřihly nit života v okamžiku, kdy se toho jeho blízcí i jeho žáci naprosto nenadáli, dovolily mu však zdárně dokončit práci, kterou si předsevzal a již až do vysokého věku věnoval všechny svoje síly. Tím se celé jeho životní dílo bude jevit tomu, kdo se někdy v budoucnu ujme úkolu napsat dějiny české klasické filologie v 20. století, jako dílo — pokud to lidská dimenze dovoluje — podivuhodně úplné a jakoby samo do sebe uzavřené.

Antonín Bartoněk

